

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2013 m. balandžio 16 d.*

„Laisvas darbuotojų judėjimas — SESV 45 straipsnis — Olandiškai kalbančiame Belgijos Karalystės regione įsteigta įmonė — Pareiga darbo sutartis sudaryti olandų kalba — Tarpvalstybinio pobūdžio darbo sutartis — Apribojimas — Neproporcingumas“

Byloje C-202/11

dėl *arbeidsrechtbank te Antwerpen* (Belgija) 2011 m. sausio 18 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2011 m. balandžio 28 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Anton Las

prieš

PSA Antwerp NV

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kuriį sudaro pirmininkas V. Skouris, vice-pirmininkas K. Lenaerts, kolegijų pirmininkai A. Tizzano, L. Bay Larsen, T. von Danwitz ir J. Malenovský, teisėjai U. Lõhmus, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, A. Arabadžiev, C. Toader ir D. Šváby (pranešėjas),

generalinis advokatas N. Jääskinen,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2012 m. balandžio 17 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- A. Las, atstovaujamo advokato C. Delporte,
- *PSA Antwerp NV*, atstovaujamos advokatų C. Engels ir M. Holvoet,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos M. Jacobs ir C. Pochet, padedamų advokato J. Stuyck,
- Graikijos vyriausybės, atstovaujamos S. Vodina ir G. Karipsiades,
- Europos Komisijos, atstovaujamos M. van Beek ir G. Rozet,
- ELPA priežiūros institucijos, atstovaujamos X. Lewis, M. Moustakali ir F. Simonetti,

* Proceso kalba: olandų.

susipažinęs su 2012 m. liepos 12 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su SESV 45 straipsnio aiškinimu.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp A. Las ir jo buvusio darbdavio *PSA Antwerp NV* (toliau – *PSA Antwerp*) dėl pastarojo A. Las po atleidimo iš darbo išmokėtų įvairių išmokų.

Teisinis pagrindas

Belgijos teisė

- 3 Konstitucijos 4 straipsnyje nurodyta:

„Belgiją sudaro keturi kalbiniai regionai: olandiškai kalbantis regionas, prancūziškai kalbantis regionas, dvikalbis Briuselio-Sostinės regionas ir vokiškai kalbantis regionas.

Kiekviena Karalystės bendruomenė yra vieno iš šių kalbinių regionų dalis.

<...>“

- 4 1973 m. liepos 19 d. *Vlaamse Gemeenschap* (Flandrijos bendruomenė) dekretas, kuriuo nustatomas kalbų vartojimas esant darbdavių ir darbuotojų socialiniams santykiams, taip pat įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytuose įmonių raštuose ir dokumentuose (1973 m. rugsėjo 6 d.; toliau – dekretas dėl kalbos vartojimo), priimtas remiantis Konstitucijos 129 straipsnio 1 dalies 3 punktu, kurį taikydami „tiek Flandrijos, tiek prancūzų bendruomenių parlamentai, išskyrus federalinį įstatymų leidėją, vykdydami savo kompetenciją dekretu reglamentuoja kalbos vartojimą <...> esant darbdavių ir darbuotojų socialiniams santykiams, taip pat įstatymais ir kitais teisės aktais nustatytuose įmonių raštuose ir dokumentuose“.

- 5 Dekreto 1 straipsnyje įtvirtinta:

„Šis dekretas taikomas fiziniams ir juridiniams asmenims, kurių pagrindinė verslo vieta yra olandiškai kalbančiame regione. Dekretas reglamentuoja kalbos vartojimą esant darbdavių ir darbuotojų socialiniams santykiams, taip pat įstatymais nustatytuose įmonių raštuose ir dokumentuose.

<...>“

- 6 Šio dekreto 2 straipsnyje nustatyta, kad „esant darbdavių ir darbuotojų socialiniams santykiams, taip pat įstatymais nustatytuose įmonių raštuose ir dokumentuose vartojama olandų kalba“.

- 7 To paties dekreto 5 straipsnis suformuluotas taip:

„Visi įstatymuose nurodyti darbdavio raštai ir dokumentai, taip pat visi darbuotojams skirti dokumentai sudaromi olandų kalba.

Vis dėlto, atsižvelgiant į personalo sudėtį ir esant vienbalsiam įmonės tarybos darbuotojų atstovų prašymui, o nesant įmonių tarybos – vienbalsiam profesinės sąjungos atstovų prašymui, o šių nesant – atstovaujancios profesinės sąjungos atstovo prašymui, darbdavys privalo prie darbuotojams skirtų nuomonių, pranešimų, raštų, pažymų ir formų pridėti jų vertimą į vieną ar daugiau kalbų.

<...>“

- 8 Pagal dekreto dėl kalbos vartojimo 10 straipsnį:

„Raštai ar dokumentai, prieštaraujantys šio dekreto nuostatoms, yra niekiniai. Tai, kad šie raštai ir dokumentai yra niekiniai, pripažįsta teismas savo iniciatyva.

<...>

Dokumentų ar raštų pripažinimas niekiniais neturi pakenkti darbuotojui ir nepanaikina trečiųjų asmenų teisių. Darbdavys atsako už savo niekiniais pripažintų dokumentų ar raštų darbuotojams ar tretiesiems asmenims padarytą žalą.

<...>“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 9 Pagal 2004 m. liepos 4 d. anglų kalba surašytą laišką dėl įdarbinimo (*Letter of Employment*; toliau – darbo sutartis) Nyderlandų pilietybę turintis ir šioje šalyje gyvenantis A. Las buvo neterminuotam laikui įdarbintas *Chief Financial Officer PSA Antwerp*, Antverpene (Belgija) buveinę turinčioje įmonėje, kuri priklauso Singapūre buveinę turinčiai tarptautinei uosto terminalų eksploatavimo grupei. Darbo sutartyje buvo numatyta, kad A. Las daugiausia dirbs Belgijoje, net jei tam tikros užduotys buvo atliktos būnant Nyderlanduose.
- 10 2009 m. rugsėjo 7 d. laišku, surašytu anglų kalba, A. Las buvo pranešta apie jo neatidėliotiną atleidimą iš darbo. Pagal darbo sutarties 8 straipsnį *PSA Antwerp* išmokėjo A. Las trijų mėnesių darbo užmokesčio dydžio išėtinę pašalpą ir papildomą šešių mėnesių darbo užmokesčio dydžio kompensaciją.
- 11 2009 m. spalio 26 d. laišku A. Las advokatas pranešė *PSA Antwerp*, kad darbo sutartis, pirmiausia jos 8 straipsnis dėl A. Las mokėtinos išėtinės pašalpos, nebuvo sudaryta olandų kalba, todėl taikant dekreto dėl kalbos vartojimo 10 straipsnyje numatytą sankciją jie turi būti pripažinti niekiniais, nes *PSA Antwerp* yra įmonė, kurios pagrindinė verslo vieta yra olandiškai kalbančiame Belgijos Karalystės regione. Remdamasis tuo A. Las advokatas padarė išvadą, kad šalys nebuvo saistomos darbo sutarties 8 straipsnio nuostatų ir A. Las turėjo teisę reikalauti iš buvusio darbdavio didesnių išmokų.
- 12 *PSA Antwerp* ir A. Las šiuo klausimu nepasiekus susitarimo, 2009 m. gruodžio 23 d. pastarasis kreipėsi į *arbeidsrechtbank te Antwerpen* (Antverpeno darbo teismas), prašydamas šio teismo nustatyti jam mokėtinų išmokų dydį.
- 13 Grįsdamas savo prašymą A. Las pakartojo argumentą, kad jo darbo sutarties 8 straipsnis yra absoliučiai niekinis, nes juo pažeidžiamos dekreto dėl kalbos vartojimo nuostatos. *PSA Antwerp* teigia, kad šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neturi taikyti minėto dekreto, nes darbo sutartis sudaryta su asmeniu, kuris įgyvendina teisę į laisvą darbuotojų judėjimą. Taikant šį dekretą kiltų kliūtis įgyvendinti šią pagrindinę laisvę, kuri negalėtų būti pateisinta privalomais bendrojo intereso pagrindais, kaip numatyta Teisingumo Teismo praktikoje. *PSA Antwerp* taip pat nurodo, kad darbo sutarties būtina laikyti kaip atitinkančios šalių valią, kuri buvo išreikšta abiem šalims suprantama – anglų – kalba, juolab kad ją pasirašęs įmonės direktorius yra Singapūro pilietis, nemokantis olandų kalbos.

- 14 Iš *arbeidsrechtbank te Antwerpen* nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šis teismas abejoja, ar dėl bendrojo intereso motyvo gali būti reikalaujama sudaryti darbo sutartį olandų kalba esant tokiai kaip nagrinėjamai tarpvalstybinei situacijai, kai šalys (šiuo atveju – olandiškai kalbantis darbuotojas ir ta kalba nekalbantis darbdavys), atsižvelgdamos į užimtinų pareigų svarbą, akivaizdžiai pasirinko sudaryti darbo sutartį abiem šalims suprantama kalba.
- 15 Šiomis aplinkybėmis *arbeidsrechtbank te Antwerpen* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar [dekretas dėl kalbos vartojimo] pažeidžia [SESV 45] straipsnį, susijusį su laisvu darbuotojų judėjimu Europos Sąjungoje, jeigu juo įmonės, turinčios buveinę regione, kur kalbama olandiškai, įdarbindamos darbuotojus į tarpvalstybinio pobūdžio darbą, visus dokumentus, susijusius su darbo santykiais, įpareigojamos sudaryti olandų kalba, nes priešingu atveju jie laikomi niekiniais?“

Dėl prejudicinio klausimo

- 16 Pateikdamas klausimą nacionalinis teismas iš esmės nori sužinoti, ar SESV 45 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad juo draudžiamas valstybės narės federacijos subjekto, kaip antai nagrinėjamo pagrindinėje byloje, teisės aktas, kuriuo visi darbdaviai, turintys pagrindinę verslo vietą šio federacijos subjekto teritorijoje, įpareigojami tarpvalstybinio pobūdžio darbo sutartis sudaryti tik oficialiaja šio subjekto kalba, nes priešingu atveju teismas savo iniciatyva galėtų pripažinti šias sutartis niekinėmis.
- 17 Pirmiausia reikia pažymėti, jog akivaizdu, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamai sutarčiai taikomas SESV 45 straipsnis, nes ją sudarė Nyderlanduose gyvenantis Nyderlandų pilietis ir Belgijos Karalystėje buveinę turinti įmonė.
- 18 Be to, priešingai, nei teigia ieškovas pagrindinėje byloje, SESV 45 straipsniu gali remtis ne tik darbuotojai, bet ir jų darbdaviai. Iš tiesų tam, kad darbuotojų teisė būti įdarbintiems ir dirbti nepatiriant diskriminacijos būtų veiksminga ir naudinga, darbdaviai turi turėti teisę juos įdarbinti laikydamiesi laisvą darbuotojų judėjimą reglamentuojančių teisės normų (šiuo klausimu žr. 2007 m. sausio 11 d. Sprendimo *ITC*, C-208/05, Rink. p. I-181, 23 punktą ir 2012 m. gruodžio 13 d. Sprendimo *Caves Krier Frères*, C-379/11, 28 punktą).
- 19 Dėl apribojimo buvimo reikia priminti, jog visos SESV nuostatos laisvo asmenų judėjimo srityje skirtos valstybių narių piliečių visų rūšių profesinės veiklos vykdymui Sąjungos teritorijoje palengvinti ir jos draudžia priemones, dėl kurių šie piliečiai galėtų patekti į nepalankią padėtį, kai jie kitos valstybės narės teritorijoje nori užsiimti ekonomine veikla (2012 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *Radziejewski*, C-461/11, 29 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).
- 20 Taigi šiomis nuostatomis ir pirmiausia SESV 45 straipsniu draudžiama bet kokia priemonė, kuri, nors ir taikoma nediskriminuojant dėl pilietybės, gali kliudyti Sąjungos piliečiams pasinaudoti Sutartimi garantuojamomis pagrindinėmis laisvėmis arba dėl kurios naudojimas jomis gali tapti mažiau patrauklus (2011 m. kovo 10 d. Sprendimo *Casteels*, C-379/09, Rink. p. I-1379, 22 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).
- 21 Šiuo klausimu iš Teisingumo Teismui perduotos bylos medžiagos ir šalių per posėdį pateiktų paaiškinimų matyti, kad autentiška laikoma tik ta tarpvalstybinio pobūdžio darbo sutartis, kurią darbdaviai, turintys pagrindinę verslo vietą Belgijos Karalystės olandiškai kalbančiame regione, sudaro olandų kalba.
- 22 Tačiau toks teisės aktas gali turėti atgrasomąjį poveikį kitų valstybių narių darbuotojams ir darbdaviams, kurie nekalba olandiškai, todėl laikytinas laisvo darbuotojų judėjimo apribojimu.

- 23 Kalbant apie tokio apribojimo pateisinimą, reikia nurodyti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką nacionalinės priemonės, galinčios apriboti galimybę naudotis Sutarties garantuojamomis pagrindinėmis laisvėmis ar naudojimąsi jomis padaryti mažiau patrauklų, gali būti leistinos, jeigu jomis siekiama bendrojo intereso tikslo, jos yra tinkamos šiam tikslui pasiekti ir neviršija to, kas reikalinga jam pasiekti (žr., be kita ko, 2008 m. balandžio 1 d. Sprendimo *Gouvernement de la Communauté française ir gouvernement wallon*, C-212/06, Rink. p. I-1683, 55 punktą).
- 24 Šiuo klausimu Belgijos vyriausybė nurodo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamu teisės aktu siekiama trijų tikslų: pirma, apginti ir skatinti vienos iš šios valstybės oficialiųjų kalbų vartojimą; antra, užtikrinti darbuotojų apsaugą leidžiant jiems susipažinti su socialiniais santykiais susijusiais dokumentais gimtąja kalba ir veiksmingai pasinaudoti darbuotojams atstovaujančių institucijų bei administracinės valdžios ir teisminių institucijų, kurių prašoma priimti sprendimą dėl šių dokumentų, apsauga; galiausiai užtikrinti veiksmingą darbo inspekcijos kontrolę ir priežiūrą.
- 25 Kalbant apie pirmą Belgijos vyriausybės nurodytą tikslą, reikia pažymėti, kad Sąjungos teisės nuostatos nedraudžia politikos, kuria siekiama apginti ir skatinti vienos iš oficialiųjų valstybės narės kalbų vartojimą (šiuo klausimu žr. 1989 m. lapkričio 28 d. Sprendimo *Groener*, C-379/87, Rink. p. 3967, 19 punktą ir 2011 m. gegužės 12 d. Sprendimo *Runevič-Vardyn ir Wardyn*, C-391/09, Rink. p. I-3787, 85 punktą).
- 26 Pagal ESS 3 straipsnio 3 dalies ketvirtą pastraipą ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 22 straipsnį Sąjunga gerbia turtingą savo kultūros ir kalbų įvairovę. Remiantis ESS 4 straipsnio 2 dalimi Sąjunga taip pat gerbia savo valstybių narių nacionalinį savitumą, kurio dalis yra jų oficialiosios kalbos ar tų kalbų apsauga (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Runevič-Vardyn ir Wardyn* 86 punktą).
- 27 Todėl siekis apginti ir skatinti olandų kalbos, kuri yra viena iš oficialiųjų Belgijos Karalystės kalbų, vartojimą yra teisėtas interesas, kuriuo iš esmės galima pateisinti SESV 45 straipsniu įtvirtintų pareigų apribojimą.
- 28 Dėl antro ir trečio Belgijos vyriausybės nurodytų tikslų, pagrįstų atitinkamai darbuotojų socialine apsauga ir su ja susijusios administracinės kontrolės palengvinimu, Teisingumo Teismas jau buvo pripažinęs, kad jie priskirtini prie privalomų bendrojo intereso pagrindų, kuriais galima pateisinti Sutartimi pripažintų pagrindinių laisvių įgyvendinimo apribojimą (šiuo klausimu žr. 2007 m. liepos 18 d. Sprendimo *Komisija prieš Vokietiją*, C-490/04, Rink. p. I-6095, 70 ir 71 punktus bei 2010 m. spalio 7 d. Sprendimo *dos Santos Palhota ir kt.*, C-515/08, Rink. p. I-9133, 47 punktą bei jame nurodytą teismo praktiką).
- 29 Tačiau tam, kad atitiktų Sąjungos teisės reikalavimus, teisės aktas, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, turi būti proporcingas šiems tikslams.
- 30 Šiuo atveju iš nagrinėjamo teisės akto matyti, kad dėl pareigos darbuotojo ir darbdavio, turinčio pagrindinę verslo vietą Belgijos Karalystės olandiškai kalbančiame regione, darbo sutartį sudaryti olandų kalba pažeidimo baudžiama teismui savo iniciatyva pripažįstant šią sutartį niekine, tačiau toks pripažinimas neturi pakenkti darbuotojui ir neturi panaikinti trečiųjų asmenų teisių.
- 31 Tačiau tarpvalstybinio pobūdžio darbo sutarties šalys nebūtinai moka atitinkamos valstybės narės oficialiąją kalbą. Esant tokiai situacijai, kad šalys galėtų laisvai ir aiškiai susitarti, būtina joms suteikti galimybę sudaryti sutartį kita nei oficialiąja šios valstybės narės kalba.
- 32 Be to, valstybės narės teisės aktas, kuriuo ne tik reikalaujama vartoti jos oficialiąją kalbą sudarant tarpvalstybinio pobūdžio darbo sutartis, bet taip pat leidžiama sudaryti autentišką sutartį visų susijusių šalių mokama kalba, mažiau ribotų darbuotojų judėjimo laisvę nei pagrindinėje byloje nagrinėjamas teisės aktas ir kartu būtų tinkamas pasiekti pastaruoju aktu siekiamus tikslus.

- 33 Remiantis tuo, kas išdėstyta, reikia pripažinti, kad toks teisės aktas, kuris nagrinėjamas pagrindinėje byloje, viršija tai, kas tikrai būtina norint pasiekti šio sprendimo 24 punkte nurodytų tikslų, todėl jo negalima laikyti proporcingu.
- 34 Tokiomis aplinkybėmis į klausimą reikia atsakyti, jog SESV 45 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad juo draudžiamas valstybės narės federacijos subjekto, kaip antai nagrinėjamo pagrindinėje byloje, teisės aktas, kuriuo visi darbdaviai, turintys pagrindinę verslo vietą šio federacijos subjekto teritorijoje, įpareigojami tarpvalstybinio pobūdžio darbo sutartis sudaryti tik oficialiąja šio federacijos subjekto kalba, nes priešingu atveju teismas savo iniciatyva galėtų pripažinti šias sutartis niekinėmis.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 35 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

SESV 45 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad juo draudžiamas valstybės narės federacijos subjekto, kaip antai nagrinėjamo pagrindinėje byloje, teisės aktas, kuriuo visi darbdaviai, turintys pagrindinę verslo vietą šio federacijos subjekto teritorijoje, įpareigojami tarpvalstybinio pobūdžio darbo sutartis sudaryti tik oficialiąja šio federacijos subjekto kalba, nes priešingu atveju teismas savo iniciatyva galėtų pripažinti šias sutartis niekinėmis.

Parašai.